

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ НА ОСНОВІ РОЗРОБКИ СИСТЕМ ПРОТИДІЇ ЗБИТКОВОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Прасолова С.П., к.е.н., доц.

Полтавський університет економіки і торгівлі

Для забезпечення стабільності та безпеки фінансово-економічної системи ключовим завданням стає дослідження основних проявів саме системних ризиків, які зумовлюють необхідність накопичення банками додаткових обсягів капіталу й резервів та перешкоджають відновленню дохідності банківської діяльності, що гальмує вихід як окремих банків так і банківських систем із кризового стану.

При цьому стабілізація вітчизняної банківської системи у посткризовий період значною мірою була досягнута коштом більш консервативної кредитної стратегії в умовах жорстких регулятивних вимог з боку НБУ, підвищеної схильності до мінімізації ризиків замість розширення кредитування та концентрації зусиль на погашенні боргів. Тобто, *ключовою проблемою вітчизняної банківської системи на етапі виходу із кризи стало необхідність відновлення рівня прибутковості і обсягу доходів за вкрай обмежених можливостей прибутково розмістити кошти та жорсткого контролю за ризиковими операціями, що відповідно знижує їх прибутковість.*

Дана проблема обумовлена тим, що ризик як вартісний вираз імовірності подій тим більший, чим більша можливість отримати прибуток. Враховуючи, що погіршення фінансового стану та збитковість окремих банків внаслідок макроекономічних проблем може призвести до поширення цього явища на інші фінансові установи та набути системного характеру, проаналізуємо основні причини, які обумовили банкрутство окремих банків України (зокрема, ПАТ «Банк Форум», що знаходиться у стані ліквідації у 2014 році).

Дослідження вказаної проблеми у табл. 1 дозволяє зробити висновок, що прибутковість банківської системи України так і не відновилося у посткризові 2012 – 2013 роки до рівня передкризового періоду (за рівнем прибутковості активів 0,12% у 2013 році проти 1,03% у 2008 році).

Таблиця 1.

Порівняльна оцінка основних показників рентабельності банківської системи України та ПАТ «Банк Форум», який став банкрутом за 2008 – 2013 рр., %¹

Показники	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
1. Значення для банківської системи України:						
- рентабельності активів (ROA), %;	1,03	-4,38	-1,45	-0,76	0,45	0,12
- чиста процентна маржа(у співвідношенні до середньорічних активів), %	5,30	6,21	5,79	5,32	4,51	*
Значення для ПАТ «Банк Форум»:						
- рентабельності активів (ROA), %;	-2,424	-7,60	-20,13	-6,828	-5,25	-1,47
- чиста процентна маржа(у співвідношенні до середньорічних активів), %	4,89	4,25	2,77	5,12	1,74	-3,22

При цьому, як свідчать дані табл. 1, окремі банки, такі як ПАТ «Банк Форум» маючи неякісний склад кредитного портфеля накопичували значний обсяг збитків у власних балансах (за даними звітності ПАТ «Банк Форум» обсяг непокритого збитку у структурі власного капіталу зріс з -304, 35 млн.грн. у 2008 році до -5 550,85 млн.грн. у 2013 році [2]) за відповідних негативних значень рентабельності активів та власного капіталу. На кінець аналізованого періоду це призвело до фактичної втрати цим банком функції фінансового посередника, про що свідчить досягнення негативних значень чистої процентної маржі (-3,22% у 2013 році) за відповідного перевищення процентних витрат за залученими депозитами над

¹ Розраховано автором за даними Вісника НБУ [1] та звітними даними банку [2].

отримуваними банком процентних доходів за розміщеними кредитами та інвестиціями.

Тим самим, погіршення фінансового стану та збитковість окремих банків України у посткризовому 2014 році була обумовлена зниженням обсягів кредитування, зростанням заборгованості перед вкладниками за депозитними зобов'язаннями, що призвело до фактичної *втрати ними функції фінансових посередників за негативних значень чистої процентної маржі, - основного джерела прибутковості та фінансової безпеки банківської діяльності.*

При цьому, як свідчить дослідження багатьох науковців (Гіжевського В.К., Стрельбицького М.П. та інших) критерієм ефективності безпеки банківської діяльності є стабілізація фінансового стану банку на основі усунення можливостей завдання банку збитків, забезпечення його ефективної діяльності та якісної реалізації операцій і угод [3, с. 44]. Мова йде про те, що кожен банк у процесі роботи прагне знайти межу між прибутковістю і ризиком, які знаходяться в прямій залежності. Тобто, усвідомлено йдучи на великі ризики, банк розраховує отримати великий прибуток. Проте необхідно враховувати, що дуже високі ризики, нехай і при значному прибутку, роблять діяльність банківської установи дуже залежною від зміни безлічі факторів, що у результаті може спричинити його неплатоспроможність і, як наслідок, банкрутство. Водночас отримання незначних обсягів прибутку (можливе при невисокому рівні ризиків) ставить під сумнів доцільність діяльності даного суб'єкта ринкової економіки, оскільки саме прибуток (перш за все процентний прибуток) є основним мірилом ефективності роботи.

Таким чином, систему фінансової безпеки пропонується інтегрувати в систему управління банком, що дозволить здійснювати постійний контроль за ризиковим середовищем банку і ухвалювати своєчасні й обґрунтовані рішення, її дія повинна ґрунтуватись на принципах мінливості, обачності, що дозволить забезпечити стабільну, безкризову й ефективну діяльність банку.

Література:

1. Основні показники діяльності банків України // Вісник Національного банку України – 2014 - №6 – С.77.
2. Річна фінансова звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності ПАТ «Банк Форум» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.forum.ua/forumua/ua/mainnavigation/aboutus_1/financialstatements. - Назва з екрана. – Дата звернення: 28.08. 2014.
3. Стреблицька Л.М., Стреблицький М.П., Гіжевський В.К. Банківське безпекознавство: Навч. Посібник./ Л.М. Стреблицька, М.П. Стреблицький, В.К. Гіжевський; за ред. М.П. Стреблицького. – К.: Кондор, 2007. – 602 с.